

Osmanlıların Minorka Adası'na Saldırısı ve Ciudadella'nın İşgali (1558)

Hakan Kılınc, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
ORCID: 0000-0002-7594-1150, e-posta: hakankilinc@gmail.com

Özet

XVI. yüzyıl, yeni nüfuz alanları elde etmek ve var olan nüfuz alanlarını korumak için Habsburg ile Osmanlı imparatorluklarının yoğun biçimde karşı karşıya geldikleri bir yüzyıldı. Karada Macaristan üzerinde yoğunlaşan Osmanlı-Habsburg savaşları; denizlerde ise İspanyol İmparatorluğu'nun V. Karl'ın şahsında Habsburg hanedanlığına bağlanmasıyla İspanya-Osmanlı mücadelesi şeklinde tarihteki yerini aldı. Bu dönemde Osmanlılar ile İspanyolların Akdeniz'deki önemli mücadele hatlarından birini Cezayir, Tunus ve civar adalar oluşturuyordu. Yetenekli korsanları himaye ederek ve Fransa ittifakı sayesinde lojistik güçlüğü aşarak bu bölgede kısa sürede yer edinen Osmanlılar, varlıklarını pekiştirmek üzere sık sık İspanyol topraklarını hedef aldılar. Özellikle İspanya hâkimiyetindeki Balear Adaları konumu nedeniyle bu dönemde ardı arkası kesilmeyen saldırıların hedefiydi. Bu saldırılardan sadece biri olan, fakat yarattığı yıkım ve dolayısıyla toplumsal bellekte tuttuğu yer bakımından tesiri en büyük saldırı, Osmanlıların Minorka Adası'nın Kuzey-Batı yamacında bulunan Ciudadella şehrine yaptığı harekât oldu. Söz konusu hadise mağlup ada halkının belleğinde silinmeyecek bir biçimde yer ederken, 1560 yılındaki Cerbe Savaşı'na giden yolda da önemli bir aşamaya gelindiğinin işareti idi. Bu çalışmada, bugün dahi adada her yıl düzenli olarak anılan ve söz konusu dönemin 'uğursuzluk yılı' adıyla adlandırılmasına neden olan Osmanlı saldırısının gelişimi incelenecektir. Bu amaçla devrin İspanyolca ve Katalanca kaynakları ışığında Türkiye'de Osmanlı tarihi üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda gündeme gelmemiş ya da ihmal edilmiş boyutuyla konu ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: 1558 Minorka Kuşatması, Osmanlı-Habsburg Savaşları, Balear Adaları, Akdeniz, Piyale Paşa.

The Ottoman Invasion of the Island of Minorca and the Capture of Ciudadella (1558)

Abstract

The 16th century was a century during which Habsburgs and the Ottomans had confronted to preserve existing areas of influence and to take possession of new ones. While on the lands Ottomano-Habsburg wars were concentrated on Hungary; on the

seas, after being tied the Spanish Empire to the Habsburg dynasty in the person of Charles V, it took its place in history as the Spanish-Ottoman struggle. In this period, one of the important front lines of struggle between Ottomans and the Spanish in the Mediterranean was Algeria, Tunisia, and the nearby islands. The Ottomans, who gained a foothold in a short time in this region by protecting the skilled pirates and overcoming the logistic difficulties with the French alliance, frequently targeted Spanish lands to consolidate their presence in the region. Especially, the Spanish-dominated Balearic Islands were the target of unabated attacks during this period. Despite of being only one of these attacks, the Ottomans invasion of Ciutadella on the North-West slope of the Island of Menorca was the most serious attack in terms of the destruction it caused and thus its place in the collective memory. The incident in question was an indelible mark on the memory of the defeated people of the island and was a sign indicating an important phase that would lead to the Battle of Djerba in 1560. In the present study, the course of events of the Ottoman attack, which is commemorated even today each year as 'the year of bad luck' on the island will be analyzed. For this purpose, the subject will be dealt with, in the light of Spanish and Catalan sources, in its different aspects unknown or ignored in the studies on the Ottoman history in Turkey.

Keywords: 1558 Siege of Menorca, Ottomano-Habsburg Wars, Balearic Islands, Mediterranean, Piali Pasha.

Giriş

Kastilya ve Aragon koronaları¹, Aragon kralı Ferran (el Catòlic) ile Kastilyalı Isabel'in evlilikleri sonucunda birleşmezden önce, İber Yarımadası'nın hakimiyeti için mücadele eden iki güçlü rakip idi. Yarımada'da yürüttükleri nüfuz alanı kurma ve genişletme girişimlerini, güçlerini pekiştirdikleri oranda, zamanla yarımadanın dışına, özellikle de Akdeniz'e taşımışlardı. Kastilya kralı IV. Sancho (1284-1295) ile Aragon kralı II. Jaume (1291-1327) arasında yapılan Monteagudo Anlaşması (1291) bu doğrultuda atılmış en önemli adım idi, nitekim söz konusu anlaşma ile Fas'daki Muluya Nehri sınır olmak üzere batısı Kastilya'nın; doğusu ise Aragon'un nüfuz alanı olarak işaretlenecek, bu iki siyasal odak Akdeniz'de yayılma alanları belirleyerek (Sánchez, 1996) dikkatlerini her zamankinden daha çok Akdeniz'e yönelteceklerdi. Anlaşmanın Aragon Koronası açısından önemi Kastilya ile ana karada karşı karşıya gelme ihtimalinin ortadan kalkması sayesinde Akdeniz'in kayda değer bir bölümünde ve bu arada Tunus, Cezayir ve yakın adalar olmak üzere geniş bir alanda faaliyetlerine ivme kazandırmasıydı. Aragon'un denizlerdeki temsilcisi olan Katalanların, Müslümanların elinden başta Mayorka olmak üzere Balear adalarını ve Sicilya'yı (1286) almasıyla başlayan yayılma faaliyetleri, Atina (1318), Neopatria (1319), Napoli (1442), Sardinya (1323/1383) ve dönemsel olarak Korsika Adası'na hâkim olunmasıyla

boyut değiştirmiştir. Bylice başta Tunus (1301 ve 1308 anlaşmaları), Mısır, Bicye (1308 anlaşması) olmak üzere Akdeniz'in İşlam himayesinde olan diğer kıyılarıyla da gcl ılişkiler kuran Korona, Akdeniz'de dikkate değer bir deniz gücü vafı kazanmıştır (Benumeya, 2008: 55).

Ancak, Aragon ve Kastilya'nın birleşmesi ve çok uzun olmayan bir zaman sonunda söz konusu birleşmeyle teşekkül eden İşpanyol İmparatorluğu tahtına Habsburg hanedanlığından V. Karl'ın (I. Carlos) oturması, Aragon'a ait tüm toprakların ve nüfuz alanlarının; Aragon'un bölgeyi kendi egemenlik alanına dahil etmek için uzun yıllar sonunda kurmuş olduğu tüm çetrefil ilişkiler ağı ve bu ilişkilerin ortaya çıkardığı sorunlarla birlikte Habsburglara devredilmesiyle sonuçlanacaktı. Aragon kralı Jaume'dan (el Conqueridor) itibaren takip edilen, akılcılığa dayalı Korona siyaseti sayesinde karşılaşılan sorunların üstesinden çoğunlukla gelinmişti; fakat onun mirasını devralan *"süreklilikten yoksun, stratejik değil taktiksel yöntemlere başvuran"* ve Osmanlılar karşısında öyle ya da böyle bölgeyi ayakta tutmaya alışan Habsburg siyaseti, Aragon siyasetinden oldukça uzaktı (Benumeya, 2008: 55). Söz konusu çelişki Batı ve Orta Akdeniz'de, Aragon'un mirasını korumak isteyen ancak muhtemelen onun farklı inanç ve siyasal odaklar arasında kurduğu rasyonel ilişkiyi takip etmekte zorlanan Habsburglar ile yerel ittifaklar aracılığıyla bölgede yer edinmeye alışan Osmanlılar arasında XVI. yüzyıl Akdeniz dünyasının temel gündemini işgal edecek yoğunlukta mücadeleler silsilesinin de yolunu açtı.

Bölgedeki nemli Osmanlı faaliyetlerinden biri olan Minorka'ya gerçekleştirilen saldırı, başlangıcından itibaren olayların seyri bakımından, Osmanlıların Batı ve Orta Akdeniz'deki varlığının ve buradaki faaliyetlerinin doğasını ortaya koymak açısından önemli ipuçları taşırken bölgedeki Osmanlı-Habsburg mücadelesine dair de birçok bilgi barındırır. Osmanlı saldırısı ve Habsburg idaresinin buna karşı tepkisi, Osmanlıların korsanlarla ilişkisi, Fransa ile yapılan ittifakın ihlallere açık yapısı ve Osmanlıların kontrol edilmesi gücü bu faktörlere rağmen bölgede fırsatları değerlendirme kapasitesi hakkında aydınlatıcıdır. Diğer taraftan Osmanlı otoritesinin önemli oranda pekişmesini sağlayan 1560 Cerbe Deniz Savaşı'na giden yolda önemli bir merhaledir. Minorka saldırısı tüm bu gerekçelerle farklı boyutlarıyla tarihsel perspektiften ele alınmayı hak etmektedir. Konu hakkında bilgimizin sınırlı olması; var olanların da birbiriyle çelişkiye düşüren türden iddialar içermesi bu ihtiyaı daha da arttırmaktadır. Bu bağlamda Türkçe kaynaklarda gündeme gelmemiş kısmıyla konunun ele alınması özellikle de devrin, şehir konseyi yazışmaları, rapor, mektup ve tanıklıklardan oluşan Katalanca ve İşpanyolca kaynakların konuya dahil edilmesinin genel olarak Osmanlı tarihi ve özel olarak da Osmanlı denizcilik tarihine katkısı olacağına şüphe yoktur, nitekim söz konusu kaynaklar seferin hedefi² (Cezar,2011: 979; Danişmend, 1971: 308-309; Danişman, 1965: 229;

Von Hammer, 2011; Şimşirgil ve Pazan, 2016: 33) ve zamanı hususundaki ihtilafları (Bostan, 2007: 55; Naki,2020: 21) giderecek niteliktedir.

Batı ve Orta Akdeniz’de Osmanlı Varlığı ve Osmanlı-Habsburg Mücadelesi

Osmanlıların Akdeniz’in uzak köşesinde varlık gösterebilmesi, Batı Akdeniz’de yaşanan bir dizi gelişme ve onların bu gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan elverişli şartları kendi lehlerine çevirebilme yeteneği ile ilişkiliydi. Osmanlılar için ortaya çıkan konjonktürel fırsattan faydalanmayı sağlayacak en önemli araçlar ise Akdeniz’in her zamankinden daha tehlikeli sularında kendini kanıtlamış; ancak Akdeniz’e hâkim kimi denizci devletler karşısında zaman zaman güç duruma düşen, bu yüzden de bir hamiye ihtiyaç duyan korsanlar idi³.

İspanya’daki Hıristiyan krallıklarının nihai birleşmesi ve Granada’nın Müslümanların elinden çıkmasının ardından buradaki Müslüman nüfusun başta Kuzey Afrika olmak üzere farklı coğrafyalara sürgünleri⁴ bu sırada yoğunlaşan korsanlık faaliyetleri ile halihazırda himaye arayışında olan korsanların talebinin bölgeye ilgisi artmış bulunan Osmanlılarca karşılanması Akdeniz’in batısında kalıcı bir Osmanlı varlığının yolunu açan unsurlardı (Faroqhi, 2010: 63). Ege ve Akdeniz’de korsanlık faaliyetlerinde bulunan Oruç Reis ve daha sonra Barbaros Hayreddin adıyla anılacak olan Hızır Reis’in Osmanlı himayesinde Cezayir’e gelip İspanyollar’a karşı mücadeleye girişmeleri, 1534 yılında Kanuni Sultan Süleyman’ın bu bölgede büyük başarılarla imza atmış bulunan Barbaros Hayreddin’i Cezayir beylerbeyi olarak atayıp onu Osmanlı donanmasının başına getirmesi ve ardından 16 Ağustos 1534 yılında Tunus’un fethiyle bölgedeki Hafsî idaresine son verilmesi, Akdeniz’in batısında Osmanlı varlığının üzerinde yükseldiği en önemli yapı taşlarıydı (Kahraman, 1993: 486; Emecen, 2015: 257; Turan, 1992: 65-66; Bostan, 2005: 174). Osmanlıların özellikle de korsanları himaye ederek yürüttüğü faaliyetlerin sınırlılıkları da bu sırada görüldü, zira İspanya ile iyi ilişkileri bulunan Hafsîlerin, Habsburg İmparatoru V. Karl’dan yardım istemesi sonucu hazırlanan donanma 1 Haziran 1535 yılında Barbaros Hayreddin’in donanmasını bozguna uğrattı (Emecen, 2015: 257). Osmanlıların bu önemli zafiyet karşısında ilk tepkisi, Avrupa’nın en büyük siyasi otoritesi vasfı kazanmış olan Habsburglar karşısında tehdit altında bulunan Fransa’nın 1525 yılından beri dile getirdiği yardım ve ittifak taleplerini dikkate almak oldu⁵. İttifak süreci ilk kez 1525 yılında Fransa kralı I. François’nın Habsburglar tarafından esir alınması nedeniyle Fransa’nın Osmanlılardan yardım istemesi sonucunda başlamıştı (Bostan, 2009: 150; İnalçık, 2005: 154). Fransızların Habsburglar karşısında içinde bulunduğu zor durumla, Osmanlıların 1535 yılında aldığı mağlubiyetin dönemsel anlamda çakışması, bu iki devlet arasında Habsburglar aleyhine alışılmadık bir ittifakı gündeme getirdi⁶. Osmanlı-Fransız yakınlaşması ve bu ittifak çerçevesinde yürütülen ortak askeri faaliyetler,

özellikle Barbaros kardeşlerle birlikte gündeme gelen ancak hâlâ yoğun tehdit altında bulunan Osmanlı çıkarlarını güvenceye aldı.

Batı ve Orta Akdeniz’de ihtiyaç duyulan lojistik desteğin temini anlamına gelen ittifakla sadece Kuzey Afrika’daki nüfuz alanlarının korunması sağlanmıyor, farklı cephelerde eşgüdümlü askeri faaliyetlerle bu hattan İspanya topraklarına doğrudan saldırı kabiliyeti de kayda değer biçimde arttırılıyordu. XVI. yüzyılda kadirga donatmanın artan maliyetleri ve yiyecek-içecek ihtiyacı gibi uzun zaman denizlerde kalınmasını sınırlayan unsurlar (Greene, 2003: 223), ittifakla birlikte Osmanlı donanmasının, örneğin 1543 yılında Nice-Toulon’da olduğu gibi, Fransa kıyılarında kışlayabilmesi ve ikmal yapabilmesi sayesinde önemli oranda sorun olmaktan çıktı (Güngen, 1997: 117). Böylece korsanlık faaliyetlerinin genelde kıt olan lojistik desteğinin Fransa üzerinden sağlanmasıyla, Osmanlılar bölgede uzun süreli ve başarıyla sonuçlanacak askeri faaliyetlere imza attılar. İcra edilen birçok ortak harekât, Habsburgların, ülkelerinin hemen yanı başında Osmanlı varlığını doğrudan ve yoğun biçimde hissetmelerine neden oldu⁷. 1541’de İspanya kralının idaresindeki donanma karşısında alınan zafer; 1543, 1552 ve 1553’te tekrarlanan Osmanlı Fransız müşterek harekâtları, bu süreçte Osmanlıların Batı Akdeniz’deki üstünlüğünü pekiştirdiği gibi (Özcan vd., 2018) Akdeniz’in diğer ucuna erişen Osmanlı tesirinin ve burada alınan aktif rolün de işaretleriydi. Kuzey Afrika’da faaliyet gösteren korsanların askeri yeteneklerini Fransa’nın askeri ve lojistik desteğiyle tahkim ederek konjonktürel fırsatı değerlendiren Osmanlılar, uyguladıkları öngörülü siyasetin sonucunda denizlerde sahip oldukları yeteneklerin çok daha ötesine geçerek bölgede var oldular ve var oldukları ölçüde burada kalıcı olma yönünde de faaliyetlere giriştiler. 1560 yılındaki Cerbe zaferi ile teyit edilen bu başarılı siyaset ve beraberinde getirdiği güçlü Akdeniz egemenliği, 1566 yılından itibaren zayıflayan bir seyir takip etmiş olmakla beraber, 1571 yılındaki İnebahtı savaşına kadar korunmuştur.

Balear Adaları ve Çevresinde Osmanlı Habsburg Mücadelesi

Bölgede Osmanlı-Habsburg mücadele hattının önemli bir ayağı, İber Yarımadası’yla tarihsel bağlamda bütünleşmiş olan Balear Adaları idi. Valensiya’dan Girona’ya uzanan İspanya sahillerinin karşısında bulunan dört büyük ada (Mayorka, Minorka, İbiza ve Formentera) ile birkaç küçük adacıktan oluşan Balear Takımadası, her zaman siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda canlı bir merkez idi. Aynı zamanda Akdeniz üzerinden İspanya ana karasına karşı girişilecek bir seferde aşılması gerekli ilk engel olması nedeniyle askeri bakımdan da hareketli bir bölgeydi ve bu bakımdan İspanya’nın Akdeniz’deki ileri karakolu vazifesi görüyordu. Özellikle elverişli Kuzey Afrika kıyılarını yurt edinen korsanların saldırılarını bertaraf etmekte önemli bir işlevi olan ve aynı zamanda İspanyolların Afrika’daki nüfuz alanlarına erişimini kolaylaştıran

adalar bu bakımından anahtar bir role sahipti. Bu özellikleri hesaba katıldığında adaların, Mısır'ın fethinin ardından Tunus ve Cezayir başta olmak üzere Kuzey Afrika yönünde ilerleme girişimlerinde bulunan Osmanlıların hedefi haline gelmesi kaçınılmazdı.

Bölgede kayda değer ilk Osmanlı faaliyetleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet hizmetine aldığı ilk korsan vasfı kazanacak olan Kemal Reis ile başlamıştı (Dökmeci, 2020: 239). 1487 yılında II. Bayezid'in emriyle Endülüslü Müslümanlara yardım için görevlendirilmiş olan Kemal Reis, 1492'de düzenlediği seferde Balear Adaları'nı da hedef almıştı (Bostan, 2002: 226). Osmanlı himayesine giren Barbaros Hayreddin ve Oruç reisler de Batı ve Orta Akdeniz'deki askeri faaliyetleri sırasında zaman zaman Balear Adaları'na saldırılar düzenlemişlerdi. Barbaros Hayreddin'in 1527 yılında Katalan kıyılarına düzenlediği saldırılar ilerleyen yıllarda devam etti. 1531 yılında Mayorka'nın Pollença şehri, 1535 yılında Minorka'nın Maó şehri Osmanlı saldırısına uğradı⁸. Sonraki yıllarda da durum bölge açısından değişmedi: Pollença⁹, Alcúdia¹⁰, Valldemossa¹¹ ve Andratx¹² saldırıları bölgede yoğunlaşan Osmanlı saldırılarından Balear Adaları'nın payına düşen kısım oldu. 1558 yılında Minorka üzerine gerçekleştirilen sefer ise Balear Adaları'na yapılan Osmanlı saldırıları arasında tesiri en büyük olan hadise olarak kayıtlara geçti, nitekim saldırının hedefindeki Minorka'nın Ciutadella şehri tamamen tahrip edilmiş, yöre halkının bir kısmı kuşatma ve işgal sırasında ölmüş; büyük bir kısmı ise tutsak edilip Osmanlı başkentine götürüldüğü için şehir tamamen ıssızlaşmıştı. Harap halde bulunan şehrin tekrar ihyası için yürütülen iskân politikalarıyla dahi toparlanması yıllar sürecekti.

Ciutadella Saldırısı

Osmanlıların Minorka adasına saldırısı aslen 1551-1559 yılları arasında vuku bulan İtalya Savaşları'nın dolaylı bir sonucu oldu¹³. Barbaros Hayreddin'in 1538'de Preveze ile başladığı ve onun devrinde yetişen başarılı denizciler sayesinde Akdeniz'de güçlü bir Osmanlı otoritesinin kurulduğu bu dönemde Osmanlı donanması, birbiriyle uyumlu faaliyetleriyle Akdeniz'i düşman kuvvetler için tekinsiz hale getiren Piyale Paşa ve Turgut Reis'e emanet edilmişti¹⁴. 1553 yılında Osmanlılar ile Fransızların Cenevizlere karşı Korsika, Sicilya, Napoli ve Elba üzerinden yaptıkları saldırılarla başlayan ve ardından 1555 yılından 1558'e kadar özellikle Korsika'nın himayesi etrafında dönen mücadelede kritik rol oynayan bu iki önemli Osmanlı denizcisi, 1558 yılında Minorka Adası'na yapılan saldırının düzenlenmesinden ve idaresinden de sorumlu idiler¹⁵.

Fransızlar Flandre'de¹⁶ Habsburg baskısına maruz kalınca, bu baskıyı dengelemek için Akdeniz cephesinin devreye sokulmasını kararlaştırdıklarında, 1556 yılından itibaren Fransa'nın Osmanlı elçisi olarak görev yapan Jean de la

Vigne¹⁷ bu amaçla Osmanlı donanmasının İtalya üzerine sefer yapmasını temin etmek üzere Osmanlı başkentinde destek aradı (Setton, 1984a: 691). Vaucelles Antlaşması¹⁸ nedeniyle Jean de la Vigne'nin girişimlerine karşı Osmanlıların ilk tepkisi olumsuzdu, fakat 1558 yılına gelindiğinde İtalya'daki Habsburg topraklarını hedef almak üzere yeni bir Osmanlı-Fransız ittifakı nihayet kuruldu. Fransızların anlaşmadan beklentisi Osmanlıların Napoli'ye bir donanma göndermesi ve Fransızlara 2 milyon düka yardım yapması idi (Setton, 1984a: 698). İttifakın ardından Fransa kralının Kanuni Sultan Süleyman'dan istediği yardım talebine karşılık Piyale Paşa komutasında yüz kadar kadırga hazırlandı (Fernandez Duro, 1986: 9). Bu amaçla Cezayir'de dağınık vaziyette bulunan kırk kadar kadırgaya da haber gönderilerek kadırga sayısının artırılması ve bunların Piyale Paşa'nın emrine verilmesine dair haber gönderildi¹⁹ (Fernandez Duro, 1986: 9). 10 Nisan 1558 yılında İstanbul'dan ayrılan donanma, Haziran'ın ilk haftasında Napoli Krallığı kıyılarında görüldü (Braudel, 1995: 944). 7 Haziran'da Calabria'da Squillace Limanı'nda, 13 Haziran'da ise muhtemelen Napoli yakınlarındaki Bacoli açıklarındaydı²⁰.

Messina Boğazi'nda Turgut Reis'in de katılmasıyla (Tarakçı, 2013: 107) sayısı yaklaşık yüz elli gemiden oluşan Osmanlı donanması (Kâtip Çelebi, 2007: 94; Quintana, 1558: 2) boğazi geçip Sorrento'ya ilerleyerek buraya bir saldırı düzenledi (Fernandez Duro, 1986: 9). Sorrento ve Massa halkı için saldırı bir sürprizdi (Braudel, 1995: 944), zira Osmanlı donanması hakkında haberler geliyor olmasına rağmen yerel halk tehlikenin bu kadar yakın olduğundan haberdar değildi²¹. 26 Haziran'da Procida'da görülen ve adadaki yapıları ateşe veren Osmanlı donanması, Napoli ya da Toscana limanları üzerine ise herhangi bir saldırıya girişmeden, Mareşal Brissac komutasındaki Fransız donanmasıyla bir araya gelmek üzere Korsika'ya doğru harekete geçti (San Miguel y Valledor, 1867: 216).

Donanmaların bir araya gelmesinden sonra Savona ya da Nice üzerine hareket edilmesi planlanıyordu (San Miguel y Valledor, 1867: 216) ancak Fransızların büyük umut bağladığı söz konusu buluşma gerçekleşmedi ve Korsika'daki Fransız donanmasına yardım için açılan Osmanlılar, kimi gerekçelerle Fransız donanmasıyla bir araya gelmedi veya gelemedi. Donanmanın Korsika ve Sardinya üzerinden Marsilya istikametine gitmeye çalıştığı fakat uygun olmayan rüzgarlar nedeniyle dört günlük bir yolculuğun sonunda Minorca'ya ulaştığı iddialar arasındadır (Bostan vd., 2011: 15). Bununla birlikte Türk amiralin Cenevizlerden yüklü bir rüşvet aldığı (Braudel, 1995: 945) bu nedenle Fransız elçisinin telkinleriyle Toulon ve Nice istikametine hareket etmekle birlikte anlaşmaya bilinçli olarak uygun davranmadığı da ihtimal dahilindedir. Osmanlı Fransız ittifakının güvenilmez doğasına uygun olan söz konusu gelişme bölgedeki Osmanlı faaliyetlerinin özellikle korsan kökenli denizcilere olan

bağımlılığı çerçevesinde ele alındığında şaşırtıcı değildir. 1558 yılının sonunda Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa'ya bu nedenle üzüntülerini bildirmesi²² genel Osmanlı siyaseti ile Akdeniz'in uzak köşesinde Osmanlıların korsan kökenli denizcilere bağımlılığının kestirilemez kimi sonuçlarına işaret etmektedir (Setton, 1984b: 702).

Resim 1: Minorka Adası ve önemli şehirlerini gösteren harita

Osmanlı donanmasının anlaşmada öngörülmeven bir şekilde rotasını değiştirmiş olmasının bilinçli bir tercih mi olduğu yoksa hava ve deniz şartları nedeniyle ortaya çıkan bir talihsizliğin sonucu mu olduğu tartışmalı olsa da Osmanlı donanmasının önünde artık hesapta olmayan bir hedef bulunuyordu. Piyale Paşa, birçok soru işareti taşıyan bir sürecin sonunda İspanya ana karasının güvenliğinde elzem olan Balear Adaları'na yöneldi (Braudel, 1995: 944).

1558 Haziran ayında Mayorka'nın kral nâibi Guillem de Rocafull'a büyük bir donanmanın Batı Akdeniz'de bulunduğunun haberi gelmişti (Dameto ve Mut, 1841: 579). Bölgedeki varlığı bilinen Osmanlı donanması 29 Haziran 1558'de Minorka'nın Maó şehrindeydi (Dameto ve Mut, 1841: 580). Şehir 1535 yılında büyük bir Osmanlı saldırısına maruz kalmış²³, 1553 yılında yine Osmanlılar tarafından hedef alınmıştı (Parpal y Marqués, 1903: 7). V. Karl ve onun ardından gelen II. Felipe, ardi arkası kesilmeyen saldırıların önünü alabilmek için çözüm olarak yakın zamanda, topraklarla muhkem Sant Felip Kalesi'ni²⁴ şehre ulaşmak için girilmesi gereken dar boğazın girişine inşa ettirmişlerdi. Bu önlemin ne kadar isabetli olduğu o sırada anlaşıldı, nitekim Maó'ya ulaşmak için şehrin girişindeki dar boğaza yaklaşan Osmanlı donanması söz konusu kaleden yapılan top atışları karşısında daha fazla ilerleme şansı bulamadı, üstelik bu sırada top atışlarına

hedef olan Osmanlılara ait üç ya da dört kadirga batırıldı (Parpal y Marqués, 1903: 25). Bunun üzerine kuşatma girişimine son veren Piyale Paşa ve Turgut Reis bir süre daha devam eden karşılıklı top atışları ardından kuşatmadan vazgeçerek bölgeden ayrıldı (Parpal y Marqués, 1903: 25).

Osmanlı donanmasının bölgede varlığı çeşitli raporlarla bildiriliyordu ancak bir sonraki hedefin ne olduğu kestirilemedi. Nitekim Osmanlılar, Maó'dan sonra adanın kuzey-doğu kıyılarını takip ederek Ciutadella'ya doğru harekete geçtiğinde adalıkların bu durumla ilgili bir tedbirlerinin olmadığı devre ait kaynaklarda görülmektedir²⁵. Döneme ait istihbari bilgiden de İspanya'nın asıl kaygısının ve beklentisinin ana karaya yapılacak bir saldırı olduğu anlaşılmaktadır. Ciutadella kuşatmasının başlamış olduğu sırada dahi Katalunya idaresinin (Generalitat) 4 Temmuz 1558 tarihinde kaleme almış olduğu mektupta Osmanlıların, İtalya sahillerinde gerçekleştirdikleri saldırıların ardından çok sayıda tutsak alarak İspanyol sahillerine doğru hareket ettikleri ve muhtemel hedefin Barselona olduğunu bildirilmektedir (Parpal y Marqués, 1903: 24). Maó'dan sonraki hedef Ciutadella idi ancak görünen o ki o sırada İspanya yönetiminin önceliği adalar değil, Osmanlıların İspanya ana karasına yönelik olası saldırıları ve onların bölgedeki varlığından cesaretlenen Müslümanların ayaklanıp bölgeyi kargaşaya sürüklemesi ihtimali idi.

Muhtemelen Osmanlıların hedefi hususunda dikkatleri ana karaya çeken uyarıların da etkisiyle istikameti kestirilemeyen Osmanlı donanması ve ona eşlik eden Fransız elçisi ile Fransız kadirgaları sonunda 1 Temmuz 1558'de Ciutadella kıyılarında görüldü (Consell de Cent Jurats, 1982: 340). Şehri kuşatmaya hazırlanan donanma yüz kırk kadirgadan oluşan Osmanlı donanması ve içinde Fransa elçisinin de bulunduğu kırk Fransız kadirgası ile otuz galiotadan (çektiri) müteşekkildi (Consell de Cent Jurats, 1982: 340).

O sırada şehrin idaresinden sorumlu olan Arguimbau, Sant Felipe Kalesi'ndeki ödemeleri gerçekleştirmek üzere Minorca'nın güney ucundaki Maó şehrinde bulunuyordu²⁶. Aziz Pere Günü'ne²⁷ denk gelen günün gecesinde Arguimbau, Minorca'nın Osmanlı saldırısının hedefi olmak üzere bulunan Ciutadella şehrine geçmişti (Quintana, 1558: 1). Ertesi gün ise kuzey, kuzey-doğu istikametinden Osmanlı donanmasının görüldüğü bilgisini aldı (Quintana, 1558: 1). Durumdan haberdar olur olmaz Guillermo Martorell'le beraber adanın diğer şehirleri olan Maó, Alayor ve Mercadal'den Ciutadella'nın savunması için adam toplamak üzere harekete geçti (Quintana, 1558: 1). Bu arada Minorcalı bir denizci aracılığıyla Mayorka'nın kral naibine Osmanlı kuşatmasını bildirmek üzere haber gönderdi²⁸. Maó'ya vardığında krala sadık kalmaları hususunda halka uyarıda bulundu ve Ciutadella'nın savunması için kendilerine katılmaları yönünde çağrı yaptı (Quintana, 1558: 1). Saldırıya hazırlıksız yakalanan şehirde, Arguimbau'nun tüm çabalarına rağmen yeterli asker toplanamadı. Çağrının

ardından toplanabilen ordu Ciutadella'dan dört yüz, Mercadal'dan yüz, Maó'dan yedi ya da sekiz ve Komutan Negrete'nin emrinde bulunan kırk asker olmak üzere yaklaşık beş yüz elli askerden²⁹ ibaretti (Quintana, 1558: 2). Söz konusu durum Ciutadella'yı kuşatan Osmanlı donanmasının karaya çıkardığı on beş bin askerle (Quintana, 1558: 2) kıyaslanamazdı. Üstelik bu devirde Osmanlı donanmasının Akdeniz'de kurduğu üstünlükte temel rolü olan ağır toplar da³⁰ donanmayla beraber getirilmişti (Quintana, 1558: 2). Şehrin surlarını dövmek üzere karaya çıkarılan yirmi dört ağır top Osmanlı saldırısının başarısında kritik rol oynadı. Nitekim kuşatma sonucu dış dünya ile bağlantısı kopan şehrin az sayıdaki askerinin ve eksiği telafi etmek için savunmaya katılan kadınların umut vaat etmeyen gayretleri, Osmanlıların ağır top atışları karşısında çaresiz kaldı (Quintana, 1558: 3). Söz konusu ağır toplar karşısında güç duruma düşülebileceğini öngören Arguimbau ve Komutan Negrete aslında Osmanlıların yanlarında getirdikleri bu topları işlevsiz hale getirmenin elzem olduğunun farkındaydılar, zaten toplar henüz karaya çıkarılırken buldukları tahmin edilen bölgeye sızmak ve bunları sabote etmek üzere emir de vermişlerdi (Quintana, 1558: 2). Ancak her ne kadar sızma girişimi başarılı olmuşsa da topların hesap edilen yerde bulunamaması girişimi sonuçsuz bıraktı. Şehrin Osmanlı saldırısı karşısında tutunamayacağı da bu anda belli oldu. Surları toplarla yoğun biçimde dövmeye başlayan Osmanlı topçuları, ilkin Keşişlerin [Frailes] ve ardından San Juan tabyalarının bitişiğindeki surları yıkmayı başararak hazırlıksız yakalanan ve etkili bir savunma gücü bulunmayan şehri, sahip olduğu tek korumadan da mahrum bıraktı (Quintana, 1558: 3).

Artık her türlü saldırıya karşı açık ve korumasız vaziyetteki şehre Osmanlı askerinin akını bu sırada başladı. Savaşan taraflar arasındaki sayısal dengeden bahsetmek imkansızdı ancak yine de şehirde bulunan az sayıdaki askerinin büyük kısmının kaybedilmesi pahasına toplam dört dalga halinde gerçekleştirilen Osmanlı saldırılarının ilk üçü savuşturulabildi (Quintana, 1558: 3). Bununla beraber zaten tükenmekte olan mühimmatın tutulduğu şehrin idari binasında³¹ çıkan yangın, umutsuzca da olsa direniş gösteren ada halkının tüm direncini kırdı (Quintana, 1558: 3). Ellerindeki son mühimattan mahrum kalan şehirde artık Osmanlıların önünde durabilecek hiçbir engel bulunmuyordu. Bu durum karşısında ümidini tamamen kaybetmiş olan şehrin ileri gelenleri ve bazı komutanlar durumu kabullenip Arguimbau ve Komutan Negrete'ye halkın tahliye edilmesini talep ettiler. Tahliye ile umut edilen, buradaki ahalinin Osmanlı donanmasının kuşatma girişimini daha önce savuşturmuş bulunan Maó'ya taşınması idi. Osmanlı kuşatması karşısında şehrin teslim edilmesi hiçbir zaman düşünülmemişti, nitekim Osmanlıların dokuz gün süren kuşatma boyunca her gece İspanyolca dilinde Arguimbau ve Negrete'ye adlarıyla hitap ederek şehri teslim etmeleri için yaptıkları çağrı, ada savunması tarafından bölgeden uzaklaşmaları yönündeki uyarının ardından yapılan arkebüz atışlarıyla cevaplanıyordu (Quintana, 1558:

5). Osmanlıların teslim çağrılarına olumsuz cevap verilmişti, fakat şehrin önde gelenlerince halkın tahliyesi talebi, Osmanlı saldırısına bir ölüm kalım meselesi olarak yaklaşan Arguimbau ve Komutan Negrete'nin tüm itirazlarına rağmen, kabul edildi. Arguimbau ve Komutan Negrete karşılaşılabilecek sonucun muhtemelen farkındaydılar, bu nedenle söz konusu tahliye muhalif olduklarını bir noter aracılığıyla kayda almayı (Quintana, 1558: 3) ve böylece, doğacak sonuçların sorumluluğunu üstlerinden atmayı da ihmal etmediler.

Tahliye kararının ardından yolun güvenli olup olmadığını anlamak için iki ayrı keşif grubuyla yol denetlendikten sonra gruplar halinde adanın diğer ucundaki Maó'nun yolu tutuldu (Quintana, 1558: 4). Ancak kısa sürede Arguimbau ve Negrete'nin itirazlarının haklılığı anlaşıldı, zira tahliyenin güvenli olduğuna kanaat getirildikten sonra şehirden ayrılan ilk grupların yolu Osmanlı askerlerince kesildi (Quintana, 1558: 4). Bu karşılaşma sonucu kabileler halinde Maó şehrine varmaya çalışan çok sayıda insan Osmanlılarca tutsak edildi ya da öldürüldü; üstelik ele geçen tutsaklardan alınan istihbarat sonucunda şehirdeki durumdan haberdar olan Osmanlılar, ertesi gün sabah saatlerinde tüm kuvvetleriyle saldırıya geçtiler ve dokuz gündür devam eden kuşatmanın ardından şehri ele geçirdiler (Quintana, 1558: 4). Bu sırada surları tahkim edenlerden geri kalmış bulunan yüz elli kişiyi de kılıçtan geçirdiler³². İşgal ardından yürütülen yağma faaliyeti oldukça büyüktü³³. Şehir tamamen yıkılmakla kalmamış, 4 bin civarında insan da tutsak edilip Osmanlı başkentine götürülmüştü³⁴. Tutsak edilenlerin listesinin günümüze ulaşmış olması bu rakamın abartı olmadığını göstermesi bakımından ve ada üzerindeki yıkımın büyüklüğünün objektif olarak tespiti açısından önemlidir. İspanya kralı II. Felipe'nin İngiltere'de olması nedeniyle ülkenin idaresini vekaleten yürüten ve saldırının ardından adada olan bitenlerle yakından ilgilenen Prenses Juana'nın (Juana de Austria) yıkıma uğrayan şehrin durumu ile ilgili aldığı haberler üzerine adada alınacak tedbirler ile ilgili kaleme aldığı mektubun girişinde şehrin durumu özetlenir: "Anlıyoruz ki ... tüm ada halkını öldürmekle ya da tutsak etmekle kalmadılar ... büyük zalimlik ve nefretle tüm evleri, kiliseleri ve manastırları yakıp yıkıp iki fersahlık³⁵ bir alanda ... ayakta hiçbir şey bırakmadılar ... öyle ki şehir ıssızlaştı, harap oldu ve yaralarını iyileştirmeye yetecek bir gücü [dahi] kalmadı" (Parpal y Marqués, 1903: 32). Prenses Juana'nın mektubu büyük travma geçirmiş olan ada halkının kalbine seslenmek üzere olayların dramatize edilmesinden ibaret değildi, zira saldırının ardından Arguimbau ve Negrete gibi şehrin idaresinden sorumlu olanların tutsak düşmesi sebebiyle durum tespiti yapmak ve şehrin idaresini üstlenmek üzere görevlendirilen Federico de Cors şehre vardığında ayakta kalmış bir yapı olmadığından bir süre bir mağarada konaklamak zorunda kalmıştı. Bu durum Osmanlı faaliyetinin sadece yağma ile sınırlı olmadığına da kanıttır.

1 Temmuz'da Ciutadella açıklarında görülen Osmanlı donanması ve ona eşlik eden Fransız kadırgaları, 9 Temmuz'da başarıyla sonuçlandırdıkları kuşatmanın

ardından 12 Temmuz'da şehri harap bir vaziyette bırakarak adadan ayrıldılar (Fernandez Duro, 1986: 11).

Saldırı boyunca Osmanlı donanmasıyla beraber olan Fransa elçisi Jean de la Vigne'in Osmanlı-Fransız ittifakının daha önce uzlaşmış olduğu, fakat bu iki müttefikin donanmaları bir araya gelemediği için uygulanamamış olan anlaşmanın üzerindeki ısrarı nedeniyle donanma Provença sahillerine doğru yola çıktı³⁶. Bu sırada Cenova ve İspanya'ya ait Juan de Mendoza ve Juan Andrea Doria komutasındaki yirmi dört kadırga Osmanlı donanmasını belirli bir mesafeden takip ettiler (Fernandez Duro, 1986: 12). Bu hareket özellikle de Valensiyalı Müslümanların isyan etme ihtimalleri nedeniyle oldukça hassas olunan bir dönemde Osmanlı donanmasının olası müdahalesine³⁷ karşı bir tedbirdi (Fernandez Duro, 1986: 12). Hem söz konusu iç tehdit hem de Osmanlı-Fransız ittifakının yarattığı dış tehdit; Minorca'daki büyük tahribatın ardından kaygısı artmış bulunan Kral II. Felipe'nin Papa IV. Paul'den Osmanlılara karşı destek istemesiyle sonuçlanan bir sürecin de başlamasına neden oldu. Söz konusu girişimden olumlu sonuç alan II. Felipe, Papalık'ın ruhani öncülüğünde; Venedik, Ceneviz, Malta Şövalyeleri ve Savoy Dukalığından müteşekkil bir Haçlı ittifakı kurulmasını sağlayacaktı. 1560 yılındaki Cerbe Deniz Savaşı'na giden süreçte önemli bir dönemeç daha böylece aşıldı.

Sonuç

Aragon Koronası'nın ademi merkezîyetçi yapısının ve bu yapı altında yerel soylularla, hatta kimi zaman İslam topraklarıyla geliştirdiği esnek ilişkilerin ve Katalan denizciliğinin özellikle XIII. yüzyıldan itibaren gösterdiği büyük gelişmenin sonucu olarak bölgede geniş bir alanda Aragon nüfuzu kurulmuştu. Aragon'un ilkin Kastilya Koronası'yla birleşmesi, ardından Kutsal Roma Germen İmparatorluğu ideali peşindeki Habsburgların muazzam egemenlik alanının bir parçası haline gelmesi ile bu alanın bir merkezden idare edilmeye çalışılmasıyla bölgede yerel otoritenin tesirinin zayıflaması, saldırıya karşı etkili ve ivedi bir cevabı sınırlandırmıştır.

1557 yılı Ağustos'unda ilk işaretleri görülen ve 1558 yılında en yüksek ölüm oranlarına ulaşarak ülkeyi etkisine alan vebanın gündemi işgal ediyor olması da saldırıya verilen cevabın sınırlı kalmasıyla ilişkilendirilmelidir. Saldırının olduğu yıl Katalan ülkesinde vebanın görülmesiyle başta başkent Barselona olmak üzere bölge felce uğramıştı. Devrin şehir konseyi kayıtlarından da anlaşıldığı üzere Osmanlıların Ciutadella'yı kuşattığı dönem ile vebanın Barselona'da büyük kıyımlara yol açtığı ve toplam ölüm vakalarının 4 bine ulaştığı (Consell de Cent Jurats, 1895: 324) dönem çakışmaktadır.

Öte yandan söz konusu dönemde Valensiya'da ayaklanmalarından korkulan Müslümanlarla meşgul olunması ve aslen İtalya'ya saldırmak üzere yola koyulan

Osmanlı donanmasının beklenmedik bir manevrayla rotasını Balear Adaları'na çevirmesi, Minorka'nın Osmanlı donanması karşısında hazırlıksız ve savunmasız yakalanmasına yol açmıştı. Halihazırda korsanlık ve askeri faaliyetler açısından hareketli bir bölgede yaşayan halk nezdinde durumun normalleşmiş olması ise muhtemel bir saldırının açabileceği zararların hesap edilebilmesini ve etkin bir önlem alınmasını engellemişti (Braudel, 1995: 944).

Aslında konum itibariyle İspanya ana karasından adalara ivedi müdahale imkânı bulunuyordu, üstelik bölgenin diğer adaları da bir saldırı durumunda yardımcı olanaklı kılıyordu. Balear adalarının en büyüğü olan Mayorka'nın kuzeydoğusundan Minorka'nın Ciutadella şehrine bakıldığında bu boyuttaki bir saldırının fark edilmesi dahi mümkündü. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bölgede Osmanlı'nın kalıcı varlığını destekleyecek şartların bulunmadığı açıktı. Saldırının ardından şehrin tamamına hâkim olunmasına rağmen, donanmanın kısa süre sonra bölgeden ayrılması da bu iddiayı desteklemektedir. Osmanlılar Balear Adaları'nın İspanya için önemine vakıf oldukları halde, bu adaları üzerinde egemenlik kurmak üzere hiçbir zaman doğrudan hedef almadılar. Coğrafi olarak İber Yarımadası'nın bir uzantısı olan adaların tarihi İspanya tarihine bağlanmıştı ve burada egemenlik kurmak oldukça güçtü, nitekim I. Jaume Mayorka'yı 1235 yılında fethetmesine rağmen Minorka'nın fethi elli altı yıl sonra gerçekleşmişti (Murray, 2006: 21). Adada Valensiya'da olduğu gibi Osmanlı lehine hizmet edebilecek kayda değer bir Müslüman nüfus da bulunmamaktaydı, zira Jaume'dan itibaren takip edilen iskân politikası bölgenin Müslüman varlığını önemli ölçüde ortadan kaldırmıştı (Murray, 2006: 21). Bu halde Osmanlı varlığının Balear'da kalıcı olmasını temin edecek altyapı mevcut değildi. Osmanlı-Fransız ittifakının ilk hedefinin de İtalyan kıyıları olduğu hesaba katıldığında Minorka saldırısının İspanyol egemenlik alanına vurulan ani bir darbeden ibaret olduğunu kabul etmek uygun görünmektedir. Her ne kadar kestirilemez şekilde ortaya çıkmış olsa da saldırı Osmanlıların bölgede takip ettikleri genel siyasetle uyumlu idi. Saldırılara hedef olan Minorka ve diğer Balear Adaları, bir bakıma İspanyolların Akdeniz'e uzanan eli vasfı taşıyordu ve bölgeyi felce uğratacak bir hamlenin Osmanlıların Kuzey Afrika'da özellikle de Tunus'ta yoğunlaşan faaliyetlerinde onların elini güçlendireceği aşikârdı.

Ada İspanya tarafından saldırı boyunca ihmal edilmişti fakat saldırının sonuçları İspanyolların bu tutumunu değiştirdi. Topraklarına yapılan Osmanlı seferlerinden bunalan İspanyollar, bu saldırıların ardından Papalık öncülüğünde kurulacak bir Haçlı ittifakına başvurular. Ciutadella saldırısı ve bu dönemde gerçekleştirilen benzeri saldırıların baskısıyla kurulan ittifak ilkin başarılı olarak İspanyol idaresini rahatlatmış olsa da hemen ardından gelen Osmanlı cevabı ve Osmanlıların Akdeniz'deki egemenliğinin anahtarı olan Cerbe Deniz Savaşı bunun geçici bir durum olduğunu gösterdi.

Sonnottlar

¹ Kastilya Koronası, Kastilya ve León başta olmak üzere Galicia, Toledo, Sevilla, Córdoba, Murcia gibi İber Yarımadası'nda varlık göstermiş krallıkların etrafında toplandığı bir oluşumdur; Aragon Koronası'nın temel bileşenleri ise Katalan Kontluğu, Valensiya ve Aragon krallıkları idi. Her ne kadar söz konusu krallıklar korona çatısı altında biraraya gelmiş idiyse de krallıkların hukuki varlıkları korunmuş ve geniş bir alanda bağımsız hareket kabiliyetine sahip olmuşlardır. Bu durum özellikle de Aragon Koronası'nda daha belirgindir. Aragon'un Kastilya ile birleşmesinin uzun ve sancılı olmasının temel nedenlerinden biri de bu idi. Aragon ve Kastilya'dan bahisle krallık yerine korona kelimesi tercih edilmiştir, zira Aragon ve Kastilya krallıkları hem etraflarında topladıkları diğer krallıklarla meydana getirdikleri siyasal yapıya adlarını vermiş hem de daha büyük bir siyasal yapının unsurlarından sadece biri olmuşlardır.

² Katip Çelebi'nin belki de Balear ada takımının en büyük adası olması itibariyle Mayorka seferi olarak adlandırmasının [refere et] da etkisiyle ardından gelen bir çok kaynakta da münhasır bir Mayorka seferinin söz konusu olduğu algısı yaratmıştır. Mayorka'nın hedef alındığı düşüncesiyle 150 parçadan müteşekkil bir donanmanın hazırlanmış olması Mayorka'ya Osmanlıların verdiği önemle ilişkilendirilmiş ancak donanmanın Osmanlı Fransız ittifakının gereği olarak İtalya kıyılarını hedef aldığı Minorka adasının da bu sırada hesapta olmayan bir şekilde hedef alındığı ihmal edilmiştir.

³ Colin İmber korsanlığı Osmanlı denizcilerinin yetiştirdiği en önemli okul olarak değerlendirir ve korsanlık ile Osmanlı donanması arasındaki yakın ilişkinin Bayezid tarafından kurulduğunu ifade eder (İmber, 2006: 52-53).

⁴ Mehmet Özdemir Osmanlıların Endülüslü Müslümanlarla kurduğu ilk ilişkilerin yardım temelli olduğunu ifade eder ve II. Bayezid (1481-1512) dönemine tarihlendirir (Özdemir, 2002: 394).

⁵ Colin İmber'e göre Osmanlı-Fransız ittifakının bir nedeni de Venedikliler ile tutuşulacak olan savaş idi (İmber, 2006: 66).

⁶ Habsburglar aslında uzun süredir Fransızların Türklerle ittifak yaptığı suçlamasını dört bir yana yayıyorlar; I. François ise kendini bu suçlamaya karşı savunuyordu (İnalçık, 2005: 160-161). 1527 yılına gelindiğinde ise Fransa'ya sığınmış bulunan İspanyol diplomat Antonio Rincón, Osmanlılar ile Fransızlar arasındaki Habsburg karşıtı ittifak için aktif görev almıştı (Setton, 1984a: 312-313); Anlaşma İspanya'da kısa sürede yankılandı. İlk tepkilerden biri de Amiral Fadrique Enriquez'den geldi. Kastilyalı amiral, V. Karl'a gönderdiği 3 Temmuz 1537 tarihli mektupta Fransa'nın şimdi Türklerle iş birliği yaparak Katolikliğin çıkarı aleyhine çalışanların yanına geçmiş olmasına tepki göstererek Hıristiyanlık için yapılacak bir savaşta katkı yapacağını bildirmişti (Arikan ve Toledo, 1995:243).

⁷ İdeolojik temeli bulunmayan Osmanlı Fransız ittifakı taraflarca pek çok kez ihlal edildi: 1537 yılında Fransa ve Osmanlı ortak harekâtı ile İtalya'ya saldırılacaktı, ancak Fransa, üzerinde anlaşılan saldırıya girişmedi, Osmanlılar ise Korfu'ya yöneldi. 1543 yılındaki ortak harekât anlaşmasının sonucunda, Hızır Reis, Nice'i topa tutmuş, kışı Toulon limanında geçirmişti, buna rağmen I. François Osmanlılarla yapmış olduğu anlaşmaya aykırı biçimde V.

Karl ile anlaşınca Osmanlı faaliyetleri sekteye uğramıştı. 1551 yılındaki ittifak girişiminde ise Papa'nın müdahalesi sonucunda boşa düşmüş ve Osmanlıları Macaristan'da akamete uğratmıştı. Ertesi yıl girişilen ortak harekât planı da birçok girişimde olduğu gibi sonuçsuz kaldı (Imber, 2006: 66-70). Buna rağmen Osmanlı-Fransız ittifakı ortak Habsburg tehdidi karşısında pek çok kez bir araya geldi ve birçok ortak başarıya imza attı.

⁸ 1535 yılında V. Karl'ın Tunus'u ele geçirmesi üzerine yanıt olarak Barbaros elindeki kuvvetlerle Balear adalarına doğru yola çıktı ve Minorka'nın Maó şehrine geldi. Dört gün süren kuşatmanın ardından şehre giren Barbaros buradan yanına aldığı yaklaşık bin sekiz yüz esirle ayrıldı (Kumrular, 2009: 169).

⁹ Turgut Reis 1550 yılında yirmi kadirga ve bin beş yüz adamla Mayorka'nın Pollença şehrine çıkarma yapmıştı, ada halkının direnişi sonucu donanma, yanlarında bulunan tutukluları da bırakmak zorunda kalarak geri çekileceklerdir (Oléo y Quadrado, 1874: 378).

¹⁰ Mayorka'nın Pollença'ya komşu liman şehri Alcúdia'ya 1551 yılında altı kadirga ile bir saldırı gerçekleştirilmiş bu sırada şehrin yerlisi olan ve Minorka'ya gitmekte olan bir kafilden bir grup insan tutsak alınmıştı (Oléo y Quadrado, 1874: 379).

¹¹ Mayorka'nın İspanya ana karasına bakan yamacında bulunan Valldemossa 1552 yılında hedef alınmıştı (Oléo y Quadrado, 1874: 379).

¹² Mayorka'nın güney-batısında bulunan Andratx şehri kıyıları 1553 yılında Osmanlı saldırısına uğramış, saldırı Gabriel Alemany de l'Alqueria ve Jordi Fortuny komutasındaki ordu tarafından başarılı biçimde savuşturulmuştu (Bover de Rosselló, 1983: 25).

¹³ Fernand Braudel, Osmanlıların Tripoli kuşatmasını İtalya Savaşları'nın ilk işareti olarak görür (Braudel, 1995: 921). Halil İnalçık, "İtalya Harpleri"nin başlangıcını 1494 yılına kadar götürür (İnalçık, 2005: 159).

¹⁴ 1533'ten beri Barbaros Hayreddin Paşa'nın yanında denizlerde bulunan; 1546 yılında Barbaros'un ölümüyle ortaya çıkabilecek muhtemel zafiyetlerin önüne geçilmesini sağlayan ve onun ölümünün ardından 1546'da Akdeniz'de en kıdemli komutan olan Turgut Reis, 1548 yılında Cezayir Beylerbeyi olmasından itibaren ömrünün sonuna kadar Osmanlı devletine hizmet edecekti (Tarakçı, 2013: 102); Aynı dönemde Osmanlı donanmasının Kaptan-ı Derya payesi 1553 yılından beri Piyale Paşa'ya emanet idi. Ünlü denizcinin 1550'lerde yürüttüğü Batı Akdeniz akınları, Osmanlı "*donanmasının menzilini genişletmiş ve yeni fetihlerin ufkunu açmıştı*" (Imber, 2006: 76; Şimşirgil ve Pazan, 2016: 33).

¹⁵ 1555 yılında yapılan Amasya Antlaşmasıyla doğuya dönük endişelerinin sona ermesi sonucunda Habsburglarla mücadelelerinde avantaj kazanan Osmanlılar, Habsburgların Batı'da Osmanlılar karşısında üstlendiği yükü hafifletme hedefini boşa düşürerek 1555 yılında Osmanlı Fransız ittifakı olarak Napoli üzerine yürüdüğünde, 1556'da Oran'ın (Wahran) işgallinde ve 1557 yılında Bizerta'nın ele geçirilmesinde Turgut Reis ve Piyale Paşa başrolde olmuşlardı (Imber, 2006: 70-72).

¹⁶ Flandra Kontluğu'na yurt olan günümüzde toprakları Belçika, Hollanda ve Fransa içinde kalan bölge.

¹⁷ 1553 yılından itibaren Fransa'nın Osmanlılara gönderdiği elçi olan Michel de Codignac'ın, Osmanlı Fransız ittifakının sorunlu doğası nedeniyle yaşadığı problemler yüzünden Osmanlı nezdinde gözden düşmesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nu terk etmek zorunda kalması sonucu, Jean Cavenac de la Vigne yeni elçi olarak görevlendirildi ve Jean de la Vigne 1566 yılına kadar bu göreve devam etti.

¹⁸ V. Karl tahtı bırakmadan önce 5 Şubat 1556 yılında Fransa kralı II. Henri ile iki ülke arasındaki savaşları durdurmak üzere anlaşmıştı. Ancak Eylül ayına gelindiğinde İspanya'nın Papalık devletleri üzerine yürümesini fırsat bilen II. Henri beş yıllığına imzaladığı anlaşmayı çiğneyip Habsburglara karşı yeniden mücadeleye girişti (Naki, 2020: 20).

¹⁹ Evaristo Fernández de San Miguel y Valledor, Piyale Paşa komutasındaki donanmanın Messina boğazını geçtiği sırada yüz otuz kadırgadan müteşekkil olduğunu bunlardan elli beş kadırganın Osmanlı sultanına, geri kalanın ise Berberi korsanlara ait olduğunu ifade eder (San Miguel y Valledor, 1867: 216).

²⁰ Braudel'in bölge için kullandığı isim "*in le bocche di Napoli*"dir (Braudel, 1995: 944; Fernandez Duro, 1896: 9).

²¹ Massa ve Sorrento üzerine yapılan söz konusu saldırı sonucunda Piyale Paşa bin beş yüzden fazla esir ele geçirmişti (San Miguel y Valledor, 1867: 216).

²² Kenneth Setton söz konusu dönemde Fransa'nın taleplerini Kanuni Sultan Süleyman'a iletmeye çalışan Fransız elçisi yaşadığı güçlüklerle değinirken bu hususta Osmanlı bürokrasisinin rolünü gündeme getirir (Setton, 1984b: 659-720).

²³ 1535 yılındaki Maó saldırısı bölge için büyük bir yıkımdı, söz konusu yıkım o kadar büyüktü ki şehrin savunması 1558 yılındaki saldırıya kadar hep gündemde kaldı. 1540'ta V. Karl'ın, Katalunya naibine Cezayir donanmasının şüpheli faaliyetleri nedeniyle Maó'ya Barselona'dan top gönderilmesini emretmesi ve (Bofarull y Sans, 1895: 88) 1558 yılındaki saldırıda görüleceği üzere, 1551'de Sant Felip Kalesi'nin inşası bu doğrultuda atılmış en önemli ve en isabetli adımlardı.

²⁴ Osmanlı saldırıları nedeniyle sık sık zarar gören Minorka'nın savunmasını güçlendirmek üzere 1551 yılında Maó limanının girişine bir kale yapılmasına karar verilmiş ve bu amaçla Hugo de Cesano görevlendirilmişti. 1552'de inşasına başlanan kale 1556'da aktif hale gelmişti. Daha fazla bilgi için bkz. José Luis Terrón Ponce (2002).

²⁵ Sant Felip Kalesi'ne yapılacak olan ödemelerle meşgul olan vali vekili Arguimbau kuşatmadan haberdar olduğunda asker toplama girişiminde bulunmuşsa da artık şehri kuşatmakta olan Osmanlıların muazzam gücü karşısında başarılı olamamıştır (Quintana, 1558: 2).

²⁶ Minorka'nın başkenti olan Ciutadella'da Kral'ın atadığı ve Mayorka'daki kral naibine tabi olan vali bulunuyordu. Bu sırada bu görev devir teslim sürecinde olduğu için aynı yılın mart ayından beri Mossen Bartolomé Arguimbau tarafından vekaleten yürütülüyordu (Parpal y Marqués, 1903: 7).

²⁷ 29 Haziran gününe denk gelmektedir.

²⁸ Pedro (Pere) Camplona adındaki denizci, mesajı Kral naibine götürmüş ve naibin cevabını şehri kuşatmakta olan Osmanlı donanmasına fark ettirmeden Arguimbau'ya ulaştırmıştı. Osmanlıların kuşatmayı sıkılaştırması sonucunda bu denizcinin Minorka ile Mayorka arasındaki yeni mesajlaşma girişimleri başarısız olacak, Camplona bu sırada gemisini kaybedecektir (Ramis i Ramis, 1817: 41; Parpal y Marquès, 1903: 31).

²⁹ Joan Ramis ayrıca yüz elli askerden oluşan bir birliğin başındaki Pedro Gomila'dan bahseder. Ramis, Gomila'nın ilk olarak Osmanlıların Maó'yu kuşatma girişimi sırasında Osmanlılara karşı şehri savunduğunu ardından donanmanın Ciutadella'ya geçmesi üzerine onun da Ciutadella'nın savunmasına katıldığını dile getirir (Ramis i Ramis, 1817: 90-91).

³⁰ Osmanlı ve İspanyol orduları topu erken dönemlerden itibaren kullanan ve bunları kadırgalara yerleştiren ilk askeri kuvvetlerdendi. Bu durum XVI. yüzyılda deniz savaşlarının farklı bir merhaleye evrilmesinin nedeniydi (Greene, 2003: 222-223). Topun yaygın kullanımıyla beraber bölgede surların kuvvetlendirilmesine dönük faaliyetler başlamıştı, nitekim Mao'nun girişindeki kale bu amaçla inşa edilmişti. Ciutadella şehrinde ise surların kuvvetlendirilmesi henüz tamamlanmamıştı.

³¹ Yanan bina için kullanılan kelime universitat'tır. Belirli bir kamusal alanı ve bununla ilgili işlerin yürütüldüğü yeri işaret eder.

³² León Galindo y de Vera surları tutan askerlerin başta yedi yüz civarında olduğunu ancak Osmanlıların şehre girdiği sırada kalanların yaklaşık yüz elli adamdan ibaret olduğunu ve bunların da Osmanlı askerlerince kılıçtan geçirildiğini dile getirir (Galindo y de Vera, 1884: 187).

³³ Fernandez Duro, Sorrento, Castellamare ve Ciutadella'dan elde edilen ganimetin yapılan harcamaları karşılamaktan uzak olduğu görüşündedir (Fernandez Duro, 1896: 12).

³⁴ Tutsak edilenlerin listesi günümüze ulaşmış bulunuyor, listenin sonunda belirtilen rakam üç bin dört yüz elli iki olmakla beraber söz konusu tutsakları kurtarmak üzere takip edilecek yöntem hususunda gerçekleştirilen anlaşma ve tanınacak imtiyazların imza altına alındığı dökümanda sayı dört bin olarak belirtilmiştir (Oléo y Quadrado, 1874: 394).

³⁵ Eski bir ölçü birimi olan 1 İspanyol fersahı yaklaşık 5500 metreye karşılık gelmekteydi. Bkz: "Legua", içinde *Diccionario de la lengua española* (Real Academia Española). <https://dle.rae.es/legua?m=form>. Son erişim tarihi, 07 Mart 2020.

³⁶ Jean de la Vigne'in çabasıyla Osmanlı donanması başlangıçta niyet edilen hedefe yönlendirilmiş olsa da bu ittifak harekâtı da geçmişte ihlal edilmiş çok sayıda başarısız ortak harekâttan olmaya mahkumdu (Fernandez Duro, 1896: 11).

³⁷ 1566 yılında İspanya kralına karşı çıkan Müslümanların ayaklanmasında dahi II. Selim'in İspanya Müslümanlarına destek vermek yerine önceliği Venediklilerin elindeki

Kıbrıs'ın alınmasına vermesi ve İspanyol Müslümanların yardım taleplerini somut bir destekte bulunmadan konuyu Cezayir valisine havale etmesi söz konusu kaygının yersiz olduğunun bir işaretidir (Faroqhi, 2010: 63).

Kaynakça

Arikan M ve Toledo P (1995). *14.-16. Yüzyıllarda Turk-İspanyol İlişkileri ve Denizcilik Tarihimize İlgili İspanyol Belgeleri = Las Relaciones Turco-Espanolas en Los Sigios 14.y 16. Documentos Espanoles Relativos a la Historia Naval Otomana*. T.C. Genelkurmay Başkanlığı Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kültür Yayınları Tarih Dizisi 7. Ankara: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Karargah Basimevi.

Benumeya R G (2008). Las Relaciones Hispano-Tunecinas Desde El Ayer Histórico Al Hoy Global. *Hesperia Culturas Del Mediterráneo*, 10, 53-60.

Bofarull y Sans F (1895). *Predilección Del Emperador Carlos V Por Los Catalanes: Memoria Documentada Leída En La Real Academia De Buenas Letras En La Sesión De 16 De Febrero De 1891*. Barcelona: Tip. de J. Jepsus.

Bostan İ (2002). Kemal Reis. İçinde: *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 25, İstanbul: TDV, 226-227.

Bostan İ (2005). Kanunî, Barbaros ve Akdeniz'de Değişen Güç Dengeleri. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 9(34), 171-180.

Bostan İ (2007). Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Bostan İ (2009). Barbaros Hayreddin Paşa: İlk Deniz Beylerbeyi (1534). İçinde: İdris Bostan ve Salih Özbaran (Ed), *Türk Denizcilik Tarihi*, İstanbul: Deniz Yayınevi Müdürlüğü, 143-153.

Bostan İ vd. (2011). *Piyale Paşa Cami 2005-2007 Restorasyonu*. İstanbul: Gürsoy Grup Kültür Yayınları.

Bover de Rosselló J M (1983). *Nobiliario Mallorquín: Dedicado Á La Reina Nuestra Señora*. 1850 [tıpkıbasım]. Barcelona: J.J. de Olañeta.

Braudel F (1995). *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II*. California: University of California Press.

Cezar M (2011). Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı. Cilt 2, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Consell de Cent Jurats (Barcelona) (1892). *Manual De Novells Ardits Vulgarment Appellat Dietari Del Antich Consell Barceloní*. Cilt 1, Barcelona: Impr. de'n Henrich y Companyia.

Consell de Cent Jurats (Barcelona) (1895). *Manual De Novells Ardits Vulgarment Appellat Dietari Del Antich Consell Barceloní*. Cilt 4, Barcelona: Impr. de'n Henrich y Companyia.

Dameto J ve Vicente M (1841). *Historia General Del Reino De Mallorca, Por J. Dameto, V. Mut Y G. Alemany*. 2. Baskı, Palma: Imprenta Nacional.

Danişman Z (1965). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. Cilt 6, İstanbul: Yeni Matbaa

Danişmend İ H (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. Cilt. 2, İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Dökmeci V (2020). *Akdeniz'de Devletler Ve Korsanlar: Venedik Kaynaklarına Göre II. Bayezid Ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği Ve Korsanlık*. İstanbul: Babil Kitap.

Emecen F M (2015). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*. 1. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Faroqhi S (2010). *Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya*. Çev. A Berktay, 2. Baskı, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Fernandez Duro C (1896). *Armada Española Desde La Unión De Los Reinos De Castilla Y León*. Cilt. 2, Madrid: Instituto de Historia y Cultura Naval.

Galindo y de Vera L (1884). *Historia, Vicisitudes y Política Tradicional De España Respecto De Sus Posesiones En Las Costas De Africa Desde Monarquía Gótica y En Los Tiempos Posteriores A La Restauración Hasta El Último Siglo*. Madrid: Imprenta y Fundación de M. Tello.

Greene M (2003). *Resurgent Islam: 1500 - 1700*. İçinde: David Abulafia (Ed), *The Mediterranean in History*, London: Thames & Hudson, 219-250.

Güngen C (1997). *XVI. Yüzyıldaki Gelişmeler Işığında Osmanlı Denizciliği*. Ankara: Dz. K. K. Karargah Basımevi.

Imber C (2006). *Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650*. Çev. Ş Yalçın, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İnalçık H (2005). *Akdeniz ve Türkler. Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 9 (34), 133-169.

Kahraman K (1993). *Cezayir*. İçinde: *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 486-489.

Kâtip Çelebi (2007). *Deniz Savaşları Hakkında Büyüklere Armağan (Tuhfetü'l-Kibâr fi Esfâri'l-Bihâr)*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Kumrular Ö (2009). *XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Orta ve Batı Akdeniz'de Üstünlük Mücadeleleri*. İçinde: İ Bostan ve S Özbaran (Ed), *Başlangıçtan XVII. Yüzyılın Sonuna Kadar Türk Denizcilik Tarihi*, İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü, 155-171.

Legua. İçinde: *Diccionario de la lengua española*. Real Academia Española. <https://dle.rae.es/legua?m=form>. Son erişim tarihi, 07/03/2020.

Murray I (2006). *Menorca y sus ciudades: Otra rareza menorquina en las Balears*. İçinde: *Introducción a la geografía urbana de las Illes Balears: VIII coloquio y jornadas de campo de Geografía Urbana, Illes Balears, 19-24 de junio de 2006*. Palma: Institut Balear del Turisme, 17-95.

Naki E (2020). *16. Yüzyılın Siyasi ve İktisadi Ortamında İspanya-Osmanlı İlişkileri (1571-1581)*. İstanbul: Selenge Yayınları.

Oléo y Quadrado R (1874). *Historia De La Isla De Menorca*. Cilt. 1, Ciudadela de Menorca: Tip. de D.S. Fábregues.

Özcan A vd. (2018). *İslam Tarihi ve Medeniyeti Osmanlılar-I*. Cilt. 12, İstanbul: Siyer Basım Yayın, 2018.

Özdemir M (2002). Endülüs Müslümanlarına Osmanlı Yardımı. İçinde: H C Güzel, K Çiçek ve S Koca, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 9, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 393-408.

Parpal y Marquès C (1903). *La Invasión Turca De 1558 En Ciudadela De Menorca; Estudio Histórico Documentado*. Barcelona: Impr. de la Casa Provincial de Caridad.

Ponce J L T (2002). *La Fortaleza De San Felipe En El Puerto De Mahón: Estudio Arquitectónico Y Análisis Táctico*. Menorca: Museo Militar de Menorca.

Quintana P (1558). *Acte de Constantinoble: Constantinoble, Ekim 1558*. Archivo municipal de Ciudadela.

Ramis i Ramis J (1817). *Varones Ilustres De Menorca Y Noticia De Los Apellidos Que Mas Se Han Distinguido En Ella*. Mahon: La imprenta de Serra.

San Miguel y Valledor E (1867). *Historia de Felipe II, rey de España*. Cilt. 1, 2. Baskı, Barcelona: Salvador Manero.

Sánchez Esteban S (1996). El reino de Aragón en la época de Jaime II (1291-1327). *Anales De La Universidad De Alicante: Historia Medieval*, 11, 301-314.

Setton K M (1984a). *The Papacy and the Levant (1204-1571) The Sixteenth Century to the Reign of Julius III*. Cilt. 3, Philadelphia: American Philosophical Society.

Setton K M (1984b). *The Papacy and the Levant (1204-1571) The Sixteenth Century from Julius III to Pius V*. Cilt. 4, Philadelphia: American Philosophical Society.

Şimşirgil A ve Pazan İ (2016). *Denizler Fatih Piyale Paşa Cerbe Zaferi*. İstanbul: Timaş.

Tarakçı N (2013). *Turgut Reis'in Osmanlı Deniz Stratejisine Katkıları*. Ankara: Turgutreis Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 95-113.

Turan Ş (1992) Barbaros Hayreddin Paşa. İçinde: *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 65-67.

Von Hammer J (2011). Osmanlı İmparatorluğu Tarihi. Cilt 1, 5. Baskı, İstanbul: İlgü Kültür Sanat Yayıncılık.